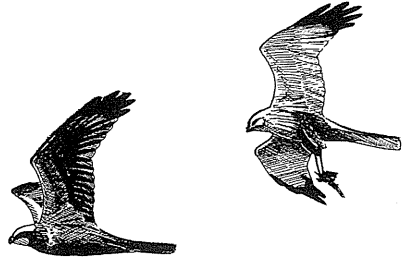

Aldersbestemmelse af Rørhøg

BJARNE BERTEL

Inden for de sidste årtier er kendskabet til rovfuglenes forskellige dragter vokset støt. Især med hensyn til aldersbestemmelse blev begreberne præciseret fra og med Dick Forsmans *Rovfågelsguiden* fra 1984, og betegnelser som adult, subadult, immatur og juvenil blev for særligt interesserede ikke længere tilstrækkelige. Først og fremmest de store arter – ørnene – blev det med ét muligt at sætte kalenderår på i kraft af Forsmans fornemme studier af (svingfjers-) fældningens forløb, men også for f.eks. våger og kærhøge åbnede der sig interessante muligheder i forbindelse med køns- og aldersbestemmelse.

Denne artikel beskriver forholdene hos Rørhøgen. *Dragtbeskrivelserne* er ikke fuldstændige, men koncentrerer sig om de vigtigste alderskarakterer. Derimod er det i *plancherne* tilstræbt at gengive alle detaljer nøjagtigt. Det forudsættes, at læseren er bekendt med identifikation af Rørhøg i forhold til andre rovfuglearter.

Aldersbetegnelser. Fra fuglen forlader reden til første nytår er den en 1K (1. kalenderårs) fugl. Herefter betegnes den 2K indtil næste nytår, siden 3K osv. En 2K-fugl er altså om sommeren reelt kun 1 år gammel, men i sit 2. kalenderår.

1K-fugle (Planche 1 – midten tv.)

Nyudfløjne fugle er mere korthalede og har rundere hånd end ældre fugle. Vingebagkanten er helt regelmæssig uden tegn på fældning. Ungfuglen er ensfarvet, meget mørk sortbrun med varmt rødgylden isse og strube og ofte med enkelte gyldne pletter, f.eks. på brystet. Af og til forekommer også et gyldent, skarpt afsat felt på armens forkant nær kroppen. Langs spidsen af de store overvingedækfjer ses et lyst bånd, der gradvist slides bort. Halen har oventil *samme* farve som den øvrige overside (hale lysere end øvrige overside hos gammel hun). På undersiden er armsvingfjerene *lysere* end dækfjerene (modsat gammel hun). Håndsvingfjerene har lyse baser, hvilket fremstår som en smal lys "halvmåne" omkring håndroden eller et mere diffust lyst felt på de yderste håndsvingfjer. Øjets iris er mørk og vokshud, tarser og tæer grøngule.

Helmørke ungfugle uden lys isse og strube forekommer også.

2K-hunner (ikke vist)

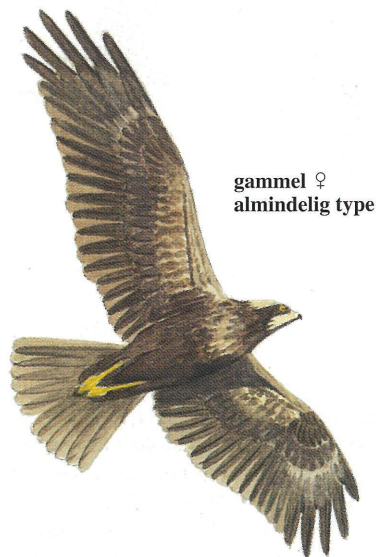
Når ungfuglene kommer tilbage fra det første ophold i vinterkvarteret, er deres sortbrune dragt blevet, slidt og delvist fældet (krops- og vingedækfjer). Dragten er blevet lysere brun, som den gamle huns, og udseendet er stort set som en bleg udgave af ungfuglen. Midterste halefjer kan være fældede, hvorfor halen i sammenfoldet tilstand vil være lysere end kroppen som hos gamle hunner. Hos fugle med ufældede halefjer har halen samme farve som den øvrige overside. Visse tidligt udviklede fugle har lyse vingeforkanter (armens overside) og evt. lys plet på brystet. De ligner gamle hunner, men kan stadig erkendes som 2K-fugle ved at svingfjerene på undersiden er *lysere* end dækfjerene, skønt disse fortil kan være spraglede. Endvidere vil ungfuglens lyse baser på håndsvingfjerene fremtræde som en smal lys halv-ring omkring håndroden, og vingens bagkant er stadig helt regelmæssig, da svingfjersfældningen endnu ikke er påbegyndt.

Hen på sommeren og i løbet af efteråret ændres udseendet gradvist i retning af den gamle huns fjerdragt, og 2K-hunner og gamle hunner kan være umulige at kende fra hinanden i felten. Svingfjersfældningen er dog stadig ikke afsluttet, og blandingen af længere nye (mørke) og kortere gamle (lyse og slidte) fjer kan undertiden erkendes, f.eks. på en højt kredsende fugl, der er godt belyst ovenfra. Især blandt de yderste håndsvingfjer kan der findes ufældede ungfuglefjer med lyse baser, der eventuelt stadig kan erkendes som en lys plet ved håndroden.

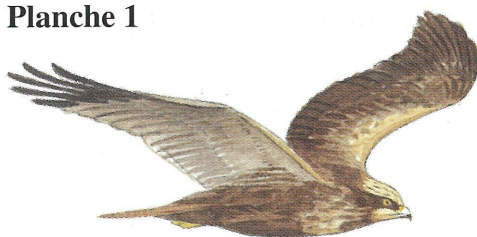
Gamle hunner (Planche 1)

Lyst brune med lys gullig isse, strube og vingeforkant. På undersiden er svingfjerene *mørkere* end dækfjerene. Lys plet på brystet eller lyst brystbånd er diagnostisk. I øvrigt meget variabel, fra den almindeligste type (øverst tv.) via hunner med hantegnede undervinger (øverst th.) til meget lyse individer (midten th.); disse er ikke helt ualmindelige. Oversiden (nederst th.) er lysere end hos ungfuglene (1K) og meget mindre variabel end undersiden. Lys plet på ryggen og især gullige vingeforkanter af varierende udbredelse er klassiske karakterer.

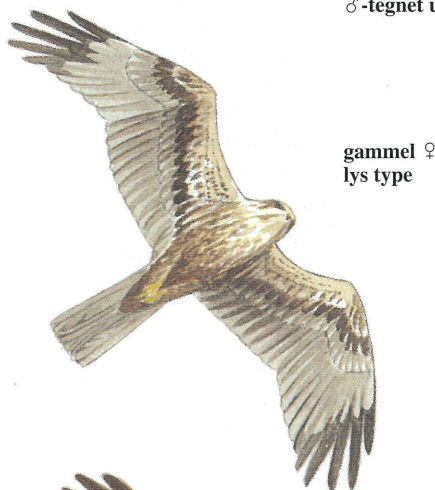
Planche 1

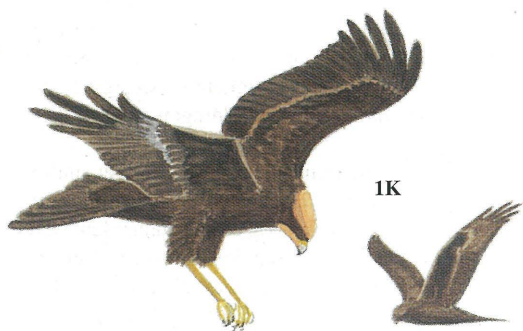
gammel ♀
almindelig type

gammel ♀
♂-tegnet undervinge

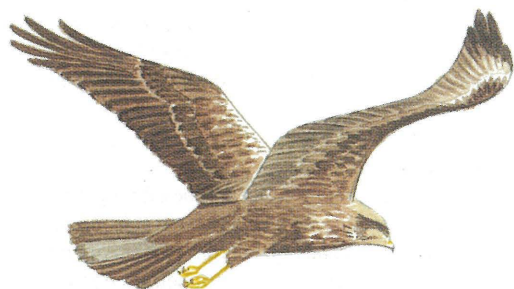
gammel ♀
lys type

1K

gammel ♀

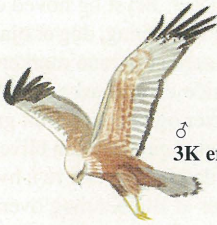

2K ♂
maj-juni

Planche 2

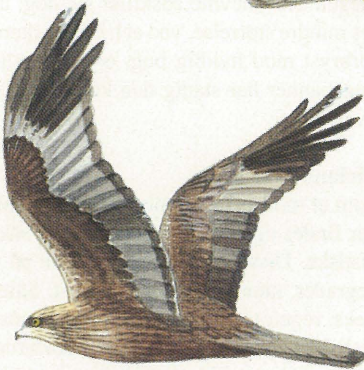
gammel ♂
lys type

♂
3K efterår/4K forår

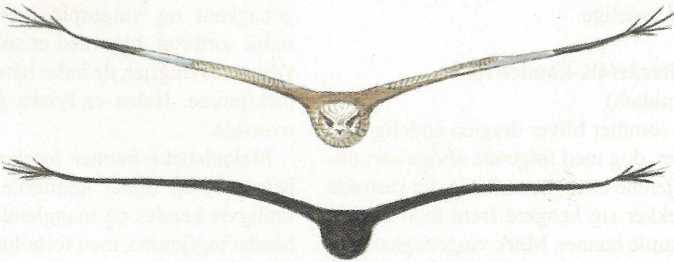
♂
4K efterår/5K+

♂
2K efterår/3K forår

almindelig type

terer hos gamle hunner. Halen er *lysere grå/rødbrun* end den øvrige overside. Øjets iris er lyst gul og vokshud, tarser og tæer varmt gule.

2K-hanner forår (Planche 1 – nederst)

Ved tilbagekomsten fra vinterkvarteret ligner 2K-hannen ligesom den jævnaldrede hun i reglen en afbleget udgave af ungfuglen. Som de mest udviklede hunner kan også visse hanner fra midt i maj have lyse vingeforkanter. Brystet kan have gråligt islæt og begyndende tendenser til mørk længdestribning. På hovedet fremstår mørk øjenstribe og mørke øredækfjer mere markant end hos den gamle han. Midterste halefjer kan være erstattet af lysere grå fjer med bredt mørkt subterminalt randbånd. Hos modsvarende hunner er de nye friske halefjer ensfarvede lyst gråbrune.

2K-hanner efterår/3K-hanner forår

(Planche 2 – nederst)

I løbet af sommeren anlægges en dragt, der ligner en meget mørk gammel hans, eller faktisk noget nær en mellemting mellem en gammel hun og en gammel han. På afstand kan fuglen minde om en rødbrun ungfugl med lysere gulliggrå forvinger og lysere grå indre håndsvingfjer. På tættere hold ses det, at også armsvingfjerene er grå og står i skarp kontrast til de mørkere rødbrune dækfjer, tydeligst på undersiden. Ufældede (mørkere) svingfjer fra ungfugledragten kan give armen et spraglet udseende. Vingebagkanten er mørk. Halen er mørkere grå end den gamle hans og har et bredt mørkt subterminalbånd. Således ser fuglen også ud det følgende forår (3K), skønt en delvis fældning af krops- og vingedækfjerene forstærker han-karaktererne i dragten.

På dette stadium, hvor fuglen umiskendeligt er en han, er specielt undervingedækfjerene mørkere end den gamle hans, og det sorte på de yderste håndsvingfjer når længere ind mod håndroden end hos denne. De grå partier på overvingerne er heller ikke nær så tydelige.

3K-hanner efterår/4K-hanner forår

(Planche 2 – midten)

Den følgende sommer bliver dragten endelig som den gamle hans, dog med følgende afvigelser: undervingedækfjerene er rusttonede, og det rustrøde på bugen strækker sig længere frem mod brystet end hos helt gamle hanner. Mørk vingebagkant forekommer med varierende tydelighed, men mere

markant end hos helt gamle fugle. På oversiden strækker de grå partier sig knap så langt ind på armen som hos ældre hanner (vanskeligt at erkende i felten), og halen har endnu et diffust mørkt randbånd. Endvidere er overhaledækfjerene i reglen endnu ikke hvide på dette stadium, men det forekommer dog ikke sjældent.

4K-hanner efterår/gamle hanner (Planche 2)

Efter den 3. fældning har fuglen nu fået den helt gamle hans udseende. Vingeothersiden er smukt tegnet med rødbrune dækfjer og sorte ydre håndsvingfjer mod de øvrige askegrå vingepartier. Overhaledækfjerene er hvidlige. På undersiden er kun selve bugen rustrød, mens de helt hvide undervinger står i skarp kontrast til de ydre håndsvingfjers sorte spids. Bryst og hoved er grålige med fin mørk længdestribning, dog er øjnenes omgivelser samt evt. øredækfjerene mørkere; øjet er gult. Halens overside er rent askegrå uden randbånd. Vokshud, tarser og tæer er varmt gule.

Visse hanner (meget gamle?) kan blive helt hvide på undersidens dækfjer (øverst tv.), hvorved de ligner gamle hanner af Blå Kærhøg overordentlig meget. Sidstnævnte adskiller sig dog, ud over deres mindre størrelse, ved at have mørkere hoved og forbryst mod hvidlig bug, og selv helt lyse Rørhøgehanner har stadig den karakteristisk tegnede overside.

Melanistiske fugle

Som et modstykke til de meget lyse Rørhøgehanner findes også meget mørke fugle, såkaldt melanistiske. Disse er særdeles sjældne på vore breddegrader, men hyppigere mod øst. Således ses de f.eks. regelmæssigt på træk i Mellemøsten. Melanistiske hanner er meget mørke/sortbrune på dækfjerene. Undersiden er således sortagtig med karakteristisk undervingetegning: mørke undervingedækfjer og hvide svingfjer med bred mørk vingebagkant og vingespids. Oversiden er meget mørk sortbrun, blot med et sølvagtigt skær på de ydre armsvingfjer, de indre håndsvingfjer og hånddækfjerene. Halen er lysere grå end den øvrige overside.

Melanistiske hunner forekommer også. De er helmørke og ligner helmørke ungfugle. De kan muligvis kendes på manglende lyse basaldele på håndsvingfjerene, men forholdet er kun dårligt udforsket.